
Yıldız

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dergisi

(2020) Cilt 04, Sayı 01, s. 100-105

Millî Görüş Siyaseti-Millî Nizam Partisinden Fazilet Partisi'ne^a

Caner Asal^b

Özet

Bu çalışmada Millî Görüş Siyaseti: Millî Nizam Partisinden Fazilet Partisine adlı kitabı inceledik. Öncelikle yazarın dili, üslubu ve bakış açısını ele aldık. Ardından kitabın içeriğini detaylı bir şekilde analiz ettik ve kitabın olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya koyduk. Bunu yaparken bazı referansları dikkate aldık. Ve sonuç bölümünde incelememizin genel bir değerlendirmesini yaparak çalışmamızı tamamladık.

Anahtar Kelimeler

Millî Görüş Hareketi
Millî Nizam Partisi
Millî Selamet Partisi
Refah Partisi
Necmettin Erbakan

Kitap İncelemesi Hakkında

Gönderim Tarihi: 27.11.2019

Kabul Tarihi: 04.06.2020

Elektronik Yayın Tarihi: 16.06.2020

The National Outlook Policy From the National Order Party to the Virtue Party

Abstract

In this work, we analysed the book titled "Millî Görüş Siyaseti: Millî Nizam Partisi'nden Fazilet Partisi'ne. Firstly, we discussed the author's language, style and point of view. After that, we analysed the content of the book in a detailed way and we presented its positive and negative sides. While doing this, we have paid attention to certain references. And in the conclusion part, we completed our work by doing the general evaluation of the book review.

Keywords

National Outlook Movement
National Order Party
National Salvation Party
Welfare Party
Necmettin Erbakan

About Book Review

Sending Date: 27.11.2019

Acceptance Date: 04.06.2020

Electronic Issue Date: 16.06.2020

^a Ali Murat Ağırbaş, Millî Görüş Siyaseti Millî Nizam Partisinden Fazilet Partisine, Kopernik Yayınları, 1.Baskı, 2019.

^b Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkiler Uzmanı, caner.asal89@gmail.com, ORCID:0000-0002-7912-2742

GİRİŞ

Kitap, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ortaöğretim kurumunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak görev yapan yazarın 2002 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans tezi olarak kabul edilen "Millî Nizam Partisi'nden Fazilet Partisine Demokrasi Anlayışının Gelişimi" adlı çalışmasından oluşmaktadır. Tez, kabul edilmişinden 17 yıl sonra Kopernik Yayınları tarafından kitap olarak basılıp piyasaya sürülmüştür.

Kitap, bugün iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi ile muhalefet partilerinden Saadet Partisi'nin ataları olan Millî Nizam Partisi, Millî Selamet Partisi, Refah Partisi ve Fazilet Partisi çizgisinin demokrasi anlayışını tarihsel açıdan ele alıp ortaya koyma kaygısıyla yazılmıştır. Bu nedenle kitap boyunca öncelikle söz konusu partilerin tarihi gelişimi ortaya koyulmuş ardından siyasi programı incelenmiş ve demokrasi anlayışı irdelenip bu siyasi çizginin aldığı cezai müeyyidelerle kitap, hitama erdirilmiştir.

YAZARIN DİLİ, ÜSLUBU VE BAKIŞ AÇISI

Yazarın dili ve üslubu sade olup kitap boyunca bizlere ele aldığı konuyu son derece akıcı bir şekilde anlatmaktadır. Bu durum kitabın okunabilirliğini olumlu yönde etkilemiştir. Ayrıca ele aldığı konuyu farklı bakış açılarının karşılaştırmasıyla ortaya koyup konunun farklı yönlerini görmemize olanak sağlamıştır. Bu yüzden diyebiliriz ki yazar, kitap boyunca elinden geldiğince kendi bakış açısını ikinci planda tutmuştur. Öte yandan yer yer söz konusu hareket lehinde değerlendirmelerde bulunan yazarın genel olarak bilimsel bir bakış açısı ile olayları irdelediği gözlenmiştir. Zira bunda kitabın ilk etapta bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanmasının katkısı büyüktür.

ANALİZ VE DEĞERLENDİRME

Yazar, kitabın önsöz kısmında söz konusu çalışmanın önemini belirttiikten sonra ilk olarak kitaba konu olan 4 siyasi partiyi aynı ideolojiye sahip olduklarından siyasi çizgi olarak tanımlamayı yeğlediğini belirtmiştir (s. 9). Giriş kısmında ise tezinin varsayımlarını açıklamıştır. Bu varsayımlardan birincisine göre 4 partinin toplamı temsil ettiği düşünce bakımından bir bütünlük arz etmektedir (s. 14). Daha sonra partilerin mensubu olduğu siyasi çizginin tipik kavramları sıralanarak partilerin başlangıçta Ağır Sanayi kavramına öncelik verdiğini sonrasında ise bunun Adil Ekonomik Düzen kavramına evrildiği belirtilmiştir (s. 15). Yine aynı şekilde Millî Nizam Partisi'nden (MNP) Fazilet Partisi'ne (FP) demokrasi vurgusunun evrimsel bir şekilde gelişme gösterdiğine temas edilmiştir (s. 15-16). Giriş kısmının devamında ise kitap boyunca geçen Demokrasi ve Laiklik gibi bazı kavramların ne manada kullanıldığı baştan açıklanarak okurun kitaptaki tanımları doğru algılaması sağlanmak istenmiştir. Bu kısmın son bölümünde ise yararlanılan kaynaklardan bahsedilmiştir (s. 24).

Kitabın birinci bölümünde MNP-FP çizgisinin tarihsel gelişimine genel olarak değinilmiştir. Öncelikle Necmettin Erbakan ile özdeşleşen bu çizginin aslında o daha siyasete girmeden bir siyasi parti fikri olarak olgunlaştığına dikkat çekilmiştir (s. 29). Sonrasında siyasi partinin kurulması yetişmeyince 15 bağımsız milletvekili adayının seçimlere bu siyasi çizgiyi temsilen katıldığından bahsedilerek bu bağlamda sadece Necmettin Erbakan'ın milletvekili seçildiğine vurgu yapılmıştır (s. 30). Yazar yine aynı

şekilde MNP'nin Cumhuriyet tarihinin ilk siyasi İslamcı partisi olmasına izin verilmesinin bir ilk olduğunu ayrıca belirttikten (s. 31) sonra Nakşibendi tarikatı lideri Mehmet Zahid Kotku ve Necip Fazıl Kısakürek gibi isimlerin de bu partiye olan desteğinin altını çizmiştir (s. 32). Zira Süleyman Akif Emre'de anılarında Kotku'nun şu sözleri dile getirdiğini belirtir:

Sultan Abdülhamit Han'ın tahtan indirilmesinden sonra ülkenin yönetimi batı taklitçiliği yapan masonların eline geçmiştir. Bunlar bir azınlıktır. Milletimizi temsil edemezler, yönetimin milletimizin gerçek temsilcilerine geçmesi için çalışmanız kaçınılmaz bir tarihi vazifedir. Bu teşebbüse katılın ve eğer arkadaşlarımız istiyorsa bu işin başına geçin. Çalışmaya başlayın. Şimdiye kadar geç bile kalınmıştır. (Emre, 1990, s. 185).

MNP'nin ilk siyasi manifestosu olan *Mukaddesatçı Türk'e* beyannamesinin yazarı olan Kısakürek ise antikomünizmin parti içindeki canlanmasına öncülük etmiştir (Çaha ve Baykal, 2017, s. 800).

Yazar, Millî Selamet Partisi (MSP) döneminden bahsederken MSP'nin sürekli koalisyon hükümetlerinde yer aldığını ve bu koalisyon hükümetlerinden ilki olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)-Millî Selamet Partisi (MSP) koalisyon hükümetinin iki farklı siyasi geleneğin bir tür "tarihi uzlaşması" olduğunu ifade etmiştir (s.35) . Burada yazarın CHP-MSP koalisyon hükümetinin diğer hükümetlerden ideolojik olarak farklılığını vurgulamak istemesi anlamlıdır.

Kitabın sonraki kısmı ise okuyucuyu hayrete düşürecek bir kısım tarihi hatalarla doludur. Yazar, 31 Mart 1975 tarihinde kurulan 1.Milliyetçi Cephe (MC) hükümetinin kuruluş tarihi olarak 17 Kasım 1974 tarihinde Sadi Irmak hükümeti göreve başlamadan 6 gün öncesi olan 11 Kasım 1974 tarihini göstermiştir -ki bu tarihte Sadi Irmak hükümeti kurulmak üzereydi (Balcı, 2018, s. 374). Öte yandan 1.Milliyetçi Cephe hükümeti 2 yıl 3 ay sürüp 1977 yılında sona ermesine rağmen 1 yıl sürmüş gibi gösterilmiştir ki bu da ayrı bir vahim hatadır (Balcı,2018, s. 374). Yine aynı sayfada 1975 yılında Ecevit'in hükümeti kurduğu ve de 1977 yılına kadar devam ettirdiği söyleniyor ki Ecevit, Haziran-Temmuz 1977 'de 1 azınlık hükümetine, 1978-1979 arasındaysa bir koalisyon hükümetine başkanlık etmiş olduğundan bu da tarihi olarak yanlıştır (Balcı, 2018, s. 374-375) . Son olarak 12 Eylül 1980 tarihinde faaliyetleri durdurulan ve 16 Ekim 1981 tarihinde temelli kapatılan partiler 12 Eylül 1980 tarihinden hemen sonra kapatılmış gibi gösterilmiştir (s. 36).

Yazar, bir başka ifadesinde Refah Partisini Erbakan'ın başbakanlığa gelmesinde önemli olduğu için siyasi çizginin doruğu olarak tarif etmiştir (s. 38).Bu tarif hem Refah Partisi'nin 15 yıl süren faaliyet süresi ve de ilk defa koalisyonun büyük ortağı olmasından dolayı doğru bir tariftir diyebiliriz. Kitapta bir diğer hatalı husus ise RP'nin 1995 yılındaki seçimler sonrası çıkardığı milletvekili sayısıdır. RP bu seçimlerde 158 milletvekili çıkarmasına rağmen 147 milletvekili çıkardığı belirtilmiştir (s. 40)^c. İlerleyen kısımda yazar 28 Şubat sürecinden örnek vererek bu süreçten 1920'lerden gelen bir anlayışın devamı diye bahsetmiştir. Bu hem yazarın konu hakkındaki görüşünü ve o dönemdeki farklı bakış açılarını öğrenmek açısından önemlidir (s. 42).

^c Bkz. 3 Ocak 1996 tarihli resmi gazete: https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22512_1.pdf (Erişim Tarihi: 27 / 11 / 2019).

Yazarın bir diğer tespiti ise FP'nin parti kapatma baskısı açısından parti içi kaynaşmaların en yoğun olduğu dönem olduğunu ifade etmesidir. Yazar, bu konuda doğru bir bakış açısı sergilemiştir. Zira Fazilet Partisi bir önceki partinin mirasçısı ve mecliste en büyük gruba sahip parti olduğundan halen karşıt grupların baskısı altındaydı. Nitekim çok geçmeden yapılan seçimler sonrası güç kaybedince de söz konusu parti vakit geçirilmeden kapatılmıştır.

Yazarın belirttiği dikkat çekici bir husus ise MSP'ye üyelik şartlarıdır. Zira yazarın bahsettiğine göre en az iki partilinin partiye kaydolacak kişi hakkında içki içmediği, 5 vakit namaz kılmasa bile Cuma namazına gittiği ve oruç tuttuğu yönünde referans vermesinin şart koşulması ilginç bir detaydır (s. 57). Ancak genel olarak siyasi İslamcı bir partinin anlayışını yansıtmaması bakımından da kayda değer bir ayrıntıdır. Şurası bir gerçek ki yazar tüm İslami kesimlerin temsilcisi olarak addedilen bir siyasi çizginin aslında öyle olmadığını da bize Necip Fazıl'ın eleştirisiyle göstermiştir. Necip Fazıl, Erbakan'ı "dışı sahte bir tevazu galvaniziyle sıvalı, içi şeytani kibir kütüğü bir haris" olarak nitelemiş ve Millî Görüş kalıbını da "slogan esnaflığı" ile tarif edip dini değerlere vurgusunu samimi ve inandırıcı bulmamıştır (s. 59). Kitabın ilerleyen kısımlarında sırasıyla totalitarizm, hilafet ve demokrasi ile Siyonizm karşıtlığı konularında partinin yaklaşımı incelenmiş ve son olarak ağır sanayiden adil ekonomik düzene giden ekonomik görüş ortaya koyulmuştur. Yazar, MNP – FP çizgisi ve Demokrasi Anlayışı adlı bölümde demokrasilerin temelini partiler ve seçimler olması nedeniyle yapılan eleştirilerin aksine bu siyasi çizginin bir seçim hareketi olarak karşılanmasının makul olduğunu belirtmiştir. (s. 83).

Kitabın eleştirilebilecek bir diğer noktası da kitaba konu olarak seçilen siyasi çizginin RP dönemindeki demokrasi vurgusunun siyasi çizginin diğer dönemlerine göre daha fazla olduğunu sanki olağanüstü bir yenilikmiş gibi vurgulamasıdır (s. 89). Hâlbuki bu oldukça normaldir. Zira MSP 12 Eylül darbesi sonrası kapatılıp yöneticileri siyasetten men edilince bundan zarar gören söz konusu siyasi çizgi kendine göre demokrasi vurgusu yaparak demokrasiden yana görüntüsü çizmiştir. Bu da bir siyasi parti açısından zaten makyavelist bir yaklaşımdır. Yine FP döneminde FP'nin parti programında demokrasiye vurgu yapması ise bir gerçek modernist yaklaşım gibi sergilenmiştir (s. 95) ki bu ifade de kapatılan Refah Partisi'nin demokrasi sahnesinden el çektilmesinden gelen bir tepkisel yaklaşımdır. Nitekim örnek vermek gerekirse Millî Görüş hareketinde demokrasiden çok itaat kavramı önemli bir yer tutmuş parti içi politika belirlenmesinde parti tabanının katılımı yerine itaati şeklinde bir parti için yapılanma söz konusu olmuştur (Çelebi, 2019, s. 46). Millî Görüş Hareketi içindeki bu demokratik olmayan tutum bile hareketin demokrasi uygulamalarına en bariz kanıttır.

Öte yandan kitabın kayda değer artısı MNP-FP çizgisine yönelik eleştiriler başlığı altında bu siyasi çizgiye yönelik eleştirileri incelemesidir. Bu bölümde hem söz konusu siyasi çizgiye yakın diğer İslami grupların hem de karşıt grupların eleştirilerine yer verilerek okuyucuya çok boyutlu bir değerlendirme imkânı sunulmuştur. Bu kısımda özellikle Nakşibendi İskender Paşa Cemaati lideri Esat Coşan'ın yönelttiği eleştiriler dikkat çekicidir:

"Cihat yapıyoruz." diyor. "Ben Cihat emiriyim." diyor. Muhterem kardeşlerim şu anda bir harp var mı Türkiye'de? Var mı yani harp yok, yani silahlı bir çatışma yok, irşat var, tebliğ var, terbiye var, hakkı söylemek var, çeşitli çalışmalar var. Cihat kâfirlerle olur. Sen cihat yaptın mı

kâfirlerle? Afganistan'a gittin mi? Orda düşmana silah attın mı? Mercedeslere kurulup saltanat sürüyorsun, yaptın mı cihadı? Cihat emiri: Nerede cihat emirliği yaptın? Yapmadım. (...)

*"Bana biat etmeyen kendine din arasın." diyor. Yani insanlıktan mı çıkıyor? Böyle saçma şey mi olur? Sen nesin? (s.112).*Nakşibendi İskender Paşa tarikatı önceki lideri Kotku'nun damadı olan Esad Coşan, kayınpederinin cemaat olarak MNP'nin kuruluşunda verdiği desteği onun ardından geri çekmişe benzemektedir.

Yine diğer bir ayrıntı ise parti içinde farklı coğrafi bölgelerden gelen kesimlerin siyasi İslam algısının değerlendirilmesidir ki bu da okuyucuya siyasi çizginin farklı katmanları olduğunu gözlemlene imkânı vermesi açısından önemlidir (s. 113).

Yazar kitabın son kısımlarına doğru ise MNP – FP çizgisini savunan bir tutum takınarak din istismarı konusunda, bu siyasi çizginin suçlanmasının gelenek olarak görülmesini eleştirmiş ve Türkiye'deki tüm siyasi partilerin bu konuda suçlanabilir olduğunu ileri sürmüştür (s. 119). Kitabın olumlu yönlerinden biri olarak bu konuda objektif bir bakış açısı sunulmuştur. Zira hemen tüm siyasi partiler yaşamın vazgeçilmez bir yanı olan dini farklı şekillerde gündemde tutmaktan ve bundan çıkar sağlamaktan vazgeçmemişlerdir. Hem Türkiye hem de dünya siyasi tarihi bunun örnekleriyle doludur.

Kitabın kayda değer bir yanı da "MNP-FP Çizgisinin Muhalefet ve İktidarda Söylem ve Uygulamalarındaki Çelişkiler" başlığı altında bu siyasi çizginin çelişkilerini incelemesidir. Örneğin Erbakan'ın muhalefetteyken Siyonist karşıtlığı yapıp iktidara gelince İsrail ile bir anlaşmaya imza atması bu başlığın dikkate değer hususlarından biridir (s. 125).

Kitabın son bölümünde ise söz konusu 4 partinin uğradığı cezai müeyyideleri söz edilerek her partinin kapatma gerekçesi ile bu kapatma gerekçelerine karşı partilerin savunmaları konu edilmiştir. Burada yazar bu bölüme ek olarak değerlendirme kısmında parti kapatmaların eleştirilmesine geniş ölçüde yer vererek bir şekilde kanaatini de belli etmiştir. Sonuç kısmında kitabın özeti yapılmış ve son olarak yazar, bu siyasi çizginin bir uzantısı olarak kabul ettiği Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti) 'nin seçimle iktidara gelmesini ve yönetimdeki tarzını bir başarı olarak niteleyerek bunun Millî Görüş Hareketi'nin demokrasiye olan yaklaşımını geliştirdiğini ileri sürmüştür. Ancak *Millî Görüş Hareketi: Toplumsal Hareketlerde Çerçeve Değişimi Etkisi* adlı makalesinde Adalet ve Kalkınma Partisi'ni Millî Görüş Hareketi dışında gösteren Doç.Dr. Selman Yılmaz ise tam aksine bu hareketin Ak Parti döneminde zayıflama dönemine girdiğini; statik bir yapı sergileyerek söylem ve çerçeve değişimlerini gerçekleştirememesi nedeniyle de gün geçtikçe küçüldüğünü ifade etmiştir (Yılmaz, 2016, s. 1182). Sonuç olarak ise yazar, konunun tüm boyutlarını dikkate alarak Millî Görüş Hareketi'ni demokrasi anlayışı açısından "çok yavaş ve yetersiz" olarak görse de bir gelişme içerisinde değerlendirmiştir.

SONUÇ

Türk Siyaseti' nin bir dönemine damgasını vurmuş olan Millî Görüş Hareketi ile ilgili olarak farklı tarihlerde farklı çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu çalışmaların önemli bir bölümü söz konusu siyasi çizgi dışındakiler tarafından değil bizzat bu siyasi çizginin içinden gelenler tarafından yapılmıştır. Kuşkusuz bunlar da önemli çalışmalardır.

Bu çalışmalardan biri olan Millî Görüş Siyaseti kitabına genel olarak bakıldığında kitabın ortaya koyduğu tarihsel süreç; bizim bu siyasi çizginin günümüzdeki uzantılarını

anlamamıza ışık tutmaktadır. Yazar kitabın temeline aldığı Millî Görüş Siyaseti' nin demokrasi anlayışını kronolojik bir şekilde temel dinamikleri, söylemleri ve politikaları ile icraatları arasındaki ilişkisi çerçevesinde sunmuştur. Yazar söz konusu anlayışın demokrasi anlayışının başlarda sığ olduğunu ve ancak söz konusu siyasi hareketi temsil eden siyasi partilerin kapatılması sonrası programlarında daha geniş biçimde demokrasinin yer aldığını göstermektedir. Bu durumu da Millî Görüş Siyaseti'nin demokrasiye tepkisel şekilde baktığı şeklinde yorumlayabiliriz. Zira darbeler ve parti kapatmalar sonrası oluşan yeni ortamda parti demokrasiyi ön plana almış ve başlangıçtaki gibi şekilsel bir kalıba oturtmamıştır. Yazar da kitabın sonunda az da olsa demokrasi anlayışının bu hareket içerisinde geliştiğini kabul etmiş ancak bunun tepkisel bir gelişim olduğunu söylememiştir. Yazara göre Millî Görüşün zirve noktası olarak Ak Parti'nin 2002 yılındaki seçim başarısının gösterilmiş olması tesadüfi değildir. Ak Parti her ne kadar kendini bu siyasi çizgiden ayrı olarak muhafazakâr demokrat olarak nitelendirse de geçmişten günümüze gelen Millî Görüş Hareketi içindeki gelişim ve bunun Ak Parti ile olan bağlantıları bize Ak Parti'nin Millî Görüş'ün "yenilikçiler" adlı bir fraksiyonu olduğunu göstermiştir. Kendisini muhafazakâr demokrat olarak tanımlayan Ak Parti ile Millî Görüş Hareketi'nin büyük ölçüde benzeştiği ve arada sadece küçük farkların olduğu kitap okunduktan sonra daha iyi anlaşılmaktadır. Kitapta elbette ki bazı tarih hataları olsa da eser, olayları kronolojik bir şekilde farklı bakış açılarını da gözler önüne sererek anlatmıştır. Bunun dışında kitap boyunca yazar, görece objektif bir eleştiri anlayışı sergilemiştir. Tüm bunları dikkate aldığımızda kitabın okunmaya değer olduğunu söyleyebiliriz. Zira olaylara ait farklı görüşleri yeterli derecede yer vermiş ve bizim zihnimize bir millî görüş siyaseti portresi çizmiştir. Sonuç olarak kitabın girişindeki gerekli tarih ve olay düzeltmeleri yapıldığında kitabın daha da iyi bir konuma gelebileceği muhakkaktır.

KAYNAKÇA

Balcı, A. (2018). *Türkiye Dış Politikası, ilkeler, aktörler ve uygulamalar*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Çaha, Ö. ve Baykal, Ö. (2017). Millî Görüş Hareketi'nin kuruluşu: Türk Siyasetinde Millî Nizam Partisi deneyimi, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 19/3, 788-806.

Çelebi, M. B. (2019). Sosyal bölünmeler sonucu ortaya çıkan siyasal partiler ve Millî Görüş Hareketi: MSP ve RP örneği. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1 (1), s. 34-53.

Emre, S. A. (1990). *Siyasette 35 Yıl-I*. İstanbul: Akabe Yayınları.

3 Ocak 1996 tarihli resmi gazete (2019, 27 Kasım). Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22512_1.pdf.

Yılmaz, S. (2016). Millî Görüş Hareketi: toplumsal hareketlerde çerçeve değişimi etkisi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 4, Sayfa: 1164-1185 Nisan Özel.